

УДК 330

С. В. БРІК, Г. К. ПИНТЯ

НОВІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті проведено аналіз визначення сутності обліку основних засобів та запропоновано більш точніше його поняття, враховуючи думки численних авторів. Наведені нові підходи обліку основних засобів в сучасних умовах. Досліджені внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на ефективність обліку необоротних активів підприємства. Розглянуто підходи до оцінки обліку основних засобів підприємства. Також визначені заходи щодо ефективного використання основних засобів, що є важливим фактором підвищення фінансової стійкості підприємства.

Ключові слова: автоматизація, основні засоби, управління, удосконалення контролю основних засобів.

Вступ. В умовах адаптації бухгалтерського обліку в Україні до міжнародних стандартів він має бути орієнтований на забезпечення оперативною інформацією всіх суб'єктів управління а також підготовку інформативної бухгалтерської звітності для інвесторів та кредиторів. Одним із найважливіших факторів, які впливають на результати діяльності кожного підприємства, є наявність основних засобів, без яких неможливо уявити виробництво продукції (товарів, послуг). Від правильності документального оформлення надходження основних засобів залежить весь подальший процес обліку та використання основних засобів на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку та ефективного використання необоротних активів на підприємстві вивчали відомі вітчизняні та закордонні вчені: Черненко С. К., Югас Є. О., Турлакова О.В., Чалий І. Я., Тарасова І. П., Орлов В. М., Корнійчук Г. В., Ковальов А. І. та ін. Аналіз праць вказаних авторів показав, що разом з достатньою глибокою спрацьованістю, має місце дискусійність, а також суперечливість підходів.

Метою статті є дослідження основних засобів підприємства, стан основних засобів та ефективність їх використання.

Матеріали та результати дослідження. Багато вчених розглядали поняття необоротних активів як невід'ємної складової фінансового стану успішно діючого підприємства.

Необоротні активи – це матеріальні активи різного роду, що виступають невід'ємною частиною процесу виробництва і становлять основу для створення капіталу. Динамічне, комплексне, складне і багатогранне поняття, що потребує зваженого підходу до визначення напрямів його забезпечення.

Прийнятий у квітні 2000 року П(С)БО 7 «Основні засоби» суттєво змінив існуючий до того часу порядок обліку основних засобів, але, не зважаючи на те, що він застосовується вже понад чотирнадцять років, за цей час типові форми первинного обліку операцій з основними засобами не зазнали жодних змін.

У сучасних умовах, за наявності на підприємстві тисяч об'єктів основних засобів, важко говорити про ефективне розв'язання задач їх обліку та контролю за ручного способу обробки інформації. Підприємство постає перед питанням автоматизації обліку необоро-

тних активів для виконання системних обліково-контрольних операцій.

Автоматизація управління підприємствами на основі економіко-математичних методів, засобів обчислювальної техніки та інформаційних технологій є невід'ємною частиною процесу удосконалювання діяльності практично всіх підприємств.

Останнім часом намітився якісно новий етап, який характеризується прагненням до створення інтегрованих автоматизованих систем, що поєднують усі завдання управління. Цьому сприяють розподілені обчислювальні системи й мережі, засоби ведення баз даних, засоби проектування й впровадження функціональних підсистем.

Для вирішення проблем автоматизації певних ділянок обліку можна використовувати поняття «задача», яке означає алгоритм перетворення вхідних даних за допомогою процедур обробки даних у вихідні показники, що мають певне функціональне призначення для бухгалтерського обліку та управління.

Можна виділити наступні задачі автоматизації основних засобів:

- облік і контроль об'єктів основних засобів за місцями зберігання та класифікаційними групами;
- облік і контроль за правильністю та своєчасністю відображення руху основних засобів (надходження, вибуття, переміщення);
- облік амортизації основних засобів і контроль за правильністю її нарахування й відображення;
- облік витрат на ремонт, модернізацію основних засобів і контроль раціонального використання грошових коштів щодо даних цілей;
- облік переоцінки основних засобів (дооцінка, уцінка);
- облік операційної та фінансової оренди основних засобів;
- виявлення морально застарілих основних засобів.

Сприятливим фактором автоматизації є стабільність постійної облікової інформації, що формується на підприємстві. Це створює умови для її багаторазового використання і тим самим сприяє підвищенню ефективності застосування комп'ютерної техніки на цій ділянці облікової роботи. Характерною для цієї ділянки обліку є можливість одержання у середовищі інформаційної системи повного комплексу облікових реєстрів, необхідних для організації раціонального

управління основними засобами підприємства.

Інтенсивне поліпшення використання основних засобів означає підвищення ступеня завантаження виробничих потужностей в одиницю часу, що може бути досягнуте шляхом модернізації діючих машин і механізмів, встановленні оптимального режиму їхньої роботи. Робота при оптимальному режимі технологічного процесу забезпечує збільшення випуску продукції без зміни складу основних засобів, без росту чисельності працюючих і при зниженні витрати матеріальних ресурсів на одиницю продукції.

У П(С)БО 7 доцільно дати посилання на П(С)БО 28 "Зменшення корисності активів" щодо встановлення порядку зменшення корисності активів. Отже, теоретичні і практичні засади організації обліку основних засобів необхідно удосконалювати у напрямі розширення її управлінських можливостей, максимально пристосовуючи до практичних потреб суб'єктів підприємницької діяльності, що виникають у процесі прийняття управлінських рішень щодо руху основних засобів та ефективності їх використання. У П(С)БО 7 наявні істотні розбіжності із міжнародними стандартами, тому запропоновані шляхи удосконалення нормативної бази бухгалтерського обліку основних засобів дозволять гармонізувати вітчизняний облік з міжнародними стандартами оскільки вони виступають на даний момент ефективним інструментом підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для оцінки активів і зобов'язань. Гармонізація національних стандартів з міжнародними дозволить також зменшити невідповідності й проблемні питання обліку основних засобів.

Дискусійність багатьох теоретичних положень, практична значимість обліку, аналізу та контролю основних засобів, недостатній рівень їх дослідження з погляду сучасних потреб управління вимагає подальшого їх удосконалення.

Зміни необхідні насамперед у частині підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління основними засобами підприємства, що вимагає вирішення наступних завдань:

- дослідження сутності основних засобів, їх складу класифікації в різних галузях економічної науки;
- узагальнення та систематизація класифікації основних засобів;
- дослідити діючу методику нарахування амортизації й обліку зносу основних засобів, встановити її ефективність і доцільність застосування на підприємствах;
- проаналізувати діючу організацію та методику бухгалтерського обліку основних засобів, вплив на них змін податкової політики та виявити шляхи її вдосконалення;
- удосконалити методику аналізу матеріально-технічної бази підприємства;
- розробити рекомендації з удосконалення методики контролю ефективності.

Порівняння нормативно-правового забезпечення

ведення бухгалтерського та податкового обліку в Україні, МСФЗ та підходів фахівців з обліку виявило відсутність чіткого визначення поняття «поліпшення» з єдиною класифікацією видів поліпшення у різних регламентуючих документах. Це викликає неузгодженість між П(с)БО та податковим законодавством України, а також гальмує адаптацію національних положень обліку і звітності до міжнародних стандартів. Для ліквідації зазначених розбіжностей потрібно ініціювати внесення до П(с)БО 7 і податкового законодавства України визначення поліпшення основних засобів як комплексу заходів, які спрямовані на збільшення майбутніх економічних вигід, первісно очікуваних від використання таких об'єктів, та заходів, що спрямовані на підтримання об'єктів основних засобів в робочому стані з елементами покращення первісно очікуваних економічних вигід від їх використання в майбутньому. Таке трактування поліпшення дозволить віднести до нього ремонтні і технічне обслуговування з елементами модифікації чи модернізації окремих частин об'єкта, що відповідає потребам сучасного виробництва та підвищує об'єктивність оцінки вартості основних засобів, що зазнали відповідного поліпшення. Розглянуті підходи та надані пропозиції щодо розкриття поняття «поліпшення основних засобів» з класифікацією видів поліпшення слугують базою для продовження досліджень у напрямку вдосконалення методики обліку витрат на поліпшення об'єктів необоротних активів та підвищення аналітичної цінності звітності підприємств в частині відображення таких витрат.

З 01.01.2015 р. податковий облік основних засобів цілком та повністю базується на бухгалтерському обліку(п.п.134.1.1 ПКУ). Питання виникає у зв'язку з відсутністю в ПКУ правил визначення первісної вартості нових об'єктів основних засобів. Оновлені норми оподаткування свідчать про те, що достатньо орієнтуватися на вимоги стандартів бухгалтерського обліку п. 8 П(С)БУ 7. Здійснилася мрія законодавця про зближення податкового та бухгалтерського обліку основних засобів. «Малодохідним» платникам таке зближення, швидше за все, сподобається (тепер вони максимально орієнтуються на бухгалтерські правила). А от «високодохідним» платникам доведеться заглиблюватися в оновлені правила податкового обліку. Але напевно і в тих, і в інших виникнуть запитання щодо «перехідних» основних засобів. При цьому, нова редакція розділу III ПКУ містить лише одну відмінність від правил бухгалтерського обліку – встановлення мінімально допустимих строків корисного використання (не змінились порівняно із попередньою редакцією ПКУ), які застосовуються в тому випадку, якщо в бухгалтерському обліку встановлено інші строки.

Відповідно до п.11 Перехідних положень ПКУ, при розрахунку амортизації основних засобів та нематеріальних активів відповідно до п.138.3 ст.138 цього Кодексу, їх балансова вартість станом на 01.01.2015 має дорівнювати балансовій вартості таких активів за даними податкового обліку, що визна-

чена станом на 31 грудня 2014 року. В податковому обліку дозволені ті самі методи амортизації, що й в бухгалтерському обліку за виключенням виробничого методу. Розділ III ПКУ в новій редакції не містить специфічних правил податкового обліку поточних витрат на утримання, поліпшення та ремонт основних засобів. Відтак, відповідні суми враховуються у складі витрат за правилами бухгалтерського обліку. В разі продажу або ліквідації основних засобів фінансовий результат до оподаткування збільшується на залишкову вартість такого об'єкта, визначену відповідно до П(С)БО, та зменшується на залишкову вартість такого об'єкта, визначену відповідно до правил податкового обліку.

Висновки. Отже, необхідно удосконалити теоретичні і практичні засади організації обліку основних засобів у напрямі розширення її управлінських можливостей, максимально пристосовуючи до практичних потреб суб'єктів підприємницької діяльності, що виникають у процесі прийняття управлінських рішень щодо руху основних засобів та ефективності їх використання. Основними шляхами удосконалення організації обліку основних засобів є раціоналізація як кожної форми документів і реєстрів обліку, так і методів, і способів збирання, обробки і узагальнення облікової інформації, адаптованих до сучасних умов.

Список літератури: 1. Югас Е., Турлакова В. Економічна сутність та класифікація основних засобів підприємства 2011. – С. 393.

2. Черненко С.К. Природа основних фондів [Текст] : монографія / С. К. Черненко. – Рівне, 2006. – 84 с. 3. Чалий І. Застосування виробничого методу амортизації в бухгалтерському та податковому обліку // Все про бухгалтерський облік. - № 28 – С. 8–14. 4. Тарасова І. Пропозиції щодо вдосконалення класифікації нематеріальних активів у Плані рахунків та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» / І. Тарасова // Бухгалтерський облік і аудит – 2004. - № 4. – С. 38–41 5. Парнюк В.О. Про підвищення ролі амортизації як джерела інвестицій і регулятора попиту та пропозиції основних засобів / В.О. Парнюк // Актуальні проблеми економіки 2008. - № 5. – С.166–172. 6. Орлов В. Оцінка Економічного ефекту прискореної амортизації на промислових підприємствах в умовах реформування державної амортизаційної політики. – 2007. – №23(606). – С.374–396. 7. Корнійчук Г. Основні засоби: бухгалтерська та податкова сутність // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – № 95. – С. 7. 8. Кленін О. До питання впливу реформування державної амортизаційної політики в Україні на процес відтворення капіталу промислових підприємств. – 2006. - №2. – С.109–112.

Bibliography (transliterated): 1. Yugas, E., and W. Turlakova. *Economic nature and classification of fixed assets of the enterprise*. 2011. Print. 2. Chernenko, S. K. *Nature of fixed assets*. Rivne, 2006. Print. 3. Chaly, I. "Application of production method of depreciation in accounting and tax accounting." *All of accounting*. No 28 (2015): 8–14. Print. 4. Tarasova, I. "Proposals to improve classification of intangible assets in the Plan accounts and P (S) 8 "Intangible assets." *Accounting and Auditing*. 4 (2004): 38–41. Print. 5. Parnyuk, V. A. "On increasing the role of depreciation as a source of investment and regulator demand and supply assets." *Actual problems economic*.5 (2008): 166–172. Print. 6. Orlov, V. Assessment of the economic effect of accelerated depreciation on industrial enterprises in restructuring the state amortization policy. - 2007. - №23.606 (2007): 374–396. Print. 7. Korniychuk, G. "Fixed assets: accounting and tax nature" *All of accounting*. 95 (2011):. 7. Print. 8. Klenin, O. *The impact of reform of state amortization policy in Ukraine in the reproduction of capital enterprises*. *All of accounting*. 2 (2006): 109–112. Print.

Надійшла (received) 24.07.2015

Відомості про авторів /Сведения об авторах /About the Authors

Брік Світлана Володимирівна – кандидат економічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри економічного аналізу й обліку; тел.: (057) 707-62-74; e-mail: ekon_analiz@mail.ru.

Брик Светлана Владимировна – кандидат экономических наук, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», доцент кафедры экономического анализа и учета; тел.: (057) 707-62-74; e-mail: ekon_analiz@mail.ru.

Brík Svítlana Volodymyrivna –Candidate of Economic Sciences (Ph. D.), National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Associate Professor at the Department of economic analysis and accounting; tel. : (057) 707-62-74; e-mail: ekon_analiz@mail.ru.

Пинтя Григорій Костянтинович – магістрант, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; тел.: (057) 707-62-74; e-mail: ekon_analiz@mail.ru.

Пинтя Григорий Константинович – магістрант, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт»; тел.: (057) 707-62-74; e-mail: ekon_analiz@mail.ru.

Pyntia Hryhorii Kostiantynovych – undergraduate, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"; tel: (057) 707-62-74; e-mail: ekon_analiz@mail.ru.